

1980/81:100

Fredagen den 20 mars

Kl. 09.00

1 § Anmälan om kompletteringsval till fullmäktige i riksgäldskontoret

Anf. 1 TALMANNEN:

Som ny fullmäktig i riksgäldskontoret efter Holger Bergqvist har folkpartiets partigrupp anmält nuvarande suppleanten Karin Ahrland. Som ny suppleant efter Karin Ahrland har anmälts Christer Eirefelt.

Talmannen förklarade valda för återstoden av riksdagens innevarande valperiod till

fullmäktig i riksgäldskontoret

Karin Ahrland (fp)

suppleant för fullmäktig i riksgäldskontoret

Christer Eirefelt (fp)

2 § Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

3 § Svar på interpellation 1980/81:101 om principerna för fastighetstaxering

Anf. 2 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Bo Lundgren har till mig ställt följande frågor:

1. Är budgetministern beredd medverka till att möjligheten att införa ett nytt villaskattesystem utreds?

2. Är budgetministern beredd medverka till att det införs en möjlighet att vid minskade marknadsvärden kunna reducera taxeringsvärdena för enskilda fastigheter?

3. Är budgetministern beredd medverka till sådana förändringar av skattereglernas anknytning till fastighetstaxeringsvärden att man kan uppnå

Fredagen den
20 mars 1981

*Om principerna
för fastighetstaxering*

en förenklad fastighetstaxering?

Jag vill först nämna att jag i propositionen om ändrade regler för villabeskattningen, m. m. (prop. 1980/81:42) uttalade att jag är väl medveten om att nuvarande system för villabeskattning har svagheter och att åtskilligt talar för att en mer grundläggande omprövning bör ske för framtiden där hänsyn kan tas till de ändrade förutsättningar som numera råder jämfört med när grunderna för den nuvarande villabeskattningen fastställdes. Liknande synpunkter framförde jag i den nyligen till riksdagen avlämnade propositionen om ekonomisk-politiska åtgärder (prop. 1980/81:118). Jag erinrade i den sistnämnda propositionen om att det också i fråga om andra boendeformer finns skatteregler som behöver övervägas och att jag och chefen för bostadsdepartementet inom kort kommer att ha närmare överläggningar om de berörda skatte- och bostadspolitiska frågorna samt att ärendet därefter kommer att anmälas för regeringen.

Jag är tveksam när det gäller införande av en möjlighet att reducera taxeringsvärdena för enskilda fastigheter på grund av att marknadsvärdena har sjunkit. Det torde vara svårt att på ett fullt tillfredsställande sätt beakta sådana värdeändringar inom ramen för ett system med allmänna fastighetstaxeringar med förhållandevis långa mellanrum. Det är möjligt att bättre möjligheter att komma till rätta med antydda problem skulle finnas om man går över till s. k. rullande fastighetstaxering. 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976:05) kommer enligt vad jag har inhämtat att under år 1981 avlämna ett betänkande där man redovisar överväganden om ett system med rullande fastighetstaxering. Frågor av hithörande slag kan väl även komma att tas upp i det nya utredningsarbete jag nyss berört.

Vad därefter gäller frågan om att ändra skattereglernas anknytning till fastighetstaxeringsvärden så att man kan uppnå en förenklad fastighetstaxering vill jag framhålla att detta är ett mycket omfattande problem. Taxeringsvärdena ligger nämligen till grund för inte bara den s. k. villaschablonen utan även för bl. a. den kommunala garantibeskattningen samt för förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen. Taxeringsvärdena har vidare betydelse vid förmögenhetsprövningen av det extra avdrag för nedsatt skatteförmåga som kan medges folkpensionärer och av de kommunala bostadstilläggen. Det skulle givetvis vara önskvärt om man kunde finna enklare former för fastighetsvärdering, som kunde bygga på ett minskat uppgiftslämnande från fastighetsägarna. Man får emellertid tänka på att förenklingar av sådant slag kan medföra att det kan bli svårare att tillgodose kraven på rättvisa och likformighet. Detta problem är emellertid något som kräver ingående överväganden. Jag är därför f. n. inte beredd att uttala mig om vilka förändringar som kan och bör göras. Till en del rör det sig även här om frågor som hänger samman med vad jag nyss har nämntt beträffande villabeskattningens framtida utformning.

Anf. 3 BO LUNDBERG (m):

Herr talman! Jag vill tacka budgetministern för svaret, även om jag kanske tycker att det var väl magert.

Låt mig inledningsvis slå fast en sak som ibland missuppfattas i debatten, och det är att de kraftiga taxeringsvärdeshöjningar vi kan se fram emot som ett resultat av 1981 års allmänna fastighetstaxering i sig själva inte leder till några problem, åtminstone inte till problem av större omfattning. Det som kan skapa problem för enskilda fastighetsägare är de skatteregler som har anknytning till taxeringsvärdet och deras utformning.

Här har regeringen lagt fram förslag till ett flertal ändringar – det gäller villaskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatten och mycket annat. Det kommer dessutom, såvitt jag förstår, också att läggas fram förslag när det gäller spårregeln för reduktion av förmögenhetsskatt för jordbruk etc.

Trots detta finns det en del olösta problem, som kanske också har betydelse för kommande fastighetstaxeringar.

Det första problemet, som jag tycker är ganska allvarligt, är att det finns kraftiga regionala skillnader i taxeringsvärde mellan samma eller liknande villor på olika orter. De här skillnaderna i taxeringsvärde är många gånger betydligt större än vad som kan anses rimligt, med tanke på att man kanske har villan i en expansiv ort där hyresnivån i sig själv är något högre än i en annan ort.

Det är också så att de regionala skillnaderna inte bara gäller nuläget och vad som händer med taxeringsvärdet efter 1981 års fastighetstaxering, utan det är också fråga om hur kraftiga höjningarna blir. Om man utgår från att det blir en dryg fördubbling för landet i dess helhet när det gäller villor, så är ju detta ett genomsnitt. Det innebär att det någonstans blir en höjning med 80 % och någon annanstans med 125 %. Det blir alltså regionala skillnader även för höjningarna. Och eftersom de enhetliga villaskattereglerna har justerats med utgångspunkt i en fördubbling skapar man problem som förstärker de regionala skillnaderna.

Ett problem som är speciellt för vissa regioner är naturligtvis det som man har upplevt inte minst i Bohuslän, dvs. att en väldigt stark efterfrågan på hus, som i många år har använts för permanent boende, för fritidsändamål har pressat upp priserna så att de som bor kvar permanent får en ganska hög boendeskatt. Det kan inte heller ha varit avsikten med de här reglerna.

I och med att vi har enhetlig progressiv skala för villabeskattningen ökar alltså skillnaden i kostnader som uppkommer på grund av de regionala skillnaderna.

Man skulle kunna tänka sig att lösa problemet genom flera schabloner eller en schablon med flytande skiktgränser, som fastighetstaxeringskommittén har övervägt. Detta skulle å andra sidan få många andra konsekvenser som i dag inte kan överblickas, och därför har man inte från kommitténs sida och inte heller från regeringens sida fastnat för något sådant.

Något som inte har diskuterats tillräckligt är om det är möjligt att frikoppla villaskatten från taxeringsvärdet och mera utgå från ett värde av boendet, i likhet med uppskattningen av hyresvärdet om man bor i egen lägenhet i hyreshus, uppskattningen av boendet i jordbruksfastigheter osv. En sådan här förändring skulle, om den var aktuell, naturligtvis också sammankopplas med frågan om beskattningen av lägenheter i bostadsrättsföreningar och

*Om principerna
för fastighetstaxering*

*Om principerna
för fastighetstax-
ering*

eventuellt kommande ägarlägenheter, så att man får en enhetlig form av beskattning av eget boende. Det skulle också vara en förenklingsvinst för skatteadministrationen.

Riksdagen har vidare för ett par år sedan beslutat att regeringen bör överväga frågan om införande av avdragsrätt när det gäller reparationer. Syftet med detta är naturligtvis att försöka minska det svartarbete som förekommer i samband med reparationsverksamheten. Mot denna bakgrund finns det all anledning att tänka sig att man bör utreda frågorna om ett nytt villaskattesystem, om man skall införa avdragsrätt etc.

Budgetministern säger också i sitt svar att han är medveten om att nuvarande system har svagheter och att åtskilligt talar för att en grundläggande omprövning bör ske för framtiden. Men i slutet av denna del av svaret säger han sedan att han och chefen för bostadsdepartementet inom kort kommer att ha närmare överläggningar om de berörda frågorna och att ärendet därefter kommer att anmälas för regeringen.

Jag måste säga att jag skulle vara tacksam för ett förtydligande på den här punkten, hururvida det kommer att bli någon sådan här utredning som tar upp frågan om ett nytt villaskattesystem eller inte. Det skulle i så fall vara ett klart svar som vore det bästa för de människor som är berörda.

Jag vill också ta upp ett annat problem i det här sammanhanget. Det har uppkommit därför att vi på fastighetsmarknaden nu har en situation som är rätt unik. Vi har en vikande ekonomisk utveckling totalt i landet. Vi har samtidigt haft en mycket starkt ökande prisutveckling när det gäller olika fastighetstyper, vilket har lett till att prisnivån har blivit alltför hög. Det finns nu en risk för att vi får sjunkande priser på fastighetsmarknaden. Ännu finns dock ingen statistik som tyder på detta. De uppgifter som finns och som budgetministern har lämnat i tidigare svar här i kammaren innebär att prisnivån är i stort sett oförändrad eller visar en mycket svag uppgång. Man kan säga att detta leder fram till att det sannolikt på sina håll har varit sjunkande priser, för en genomsnittligt oförändrad eller mycket svagt stigande nivå måste helt naturligt innebära att priserna någonstans har stigit mera och någon annanstans kanske t. o. m. sjunkit.

Det intressanta är emellertid inte vad som nu har hänt, utan vad som gäller för framtiden. Vi har ju en taxeringsperiod som skall gälla i åtminstone fem år – såvida vi inte får ett system med rullande fastighetstaxering. Då kan det naturligtvis inträffa att villafastigheter kommer att sjunka i pris, speciellt de som ligger i områden som varit expansiva och där priserna varit väldigt höga, innebärande boendekostnader som är på gränsen till vad man kan klara av. Men detta kommer inte att få någon effekt när det gäller bostadsbeskattningen.

Detsamma kan komma att bli fallet när det gäller jordbruksfastigheter. Effekterna av den jordförvärvslag som infördes 1979 och som ju har till syfte att pressa ned prisnivån – åtminstone har jag uppfattat det så – tillsammans med bristande lönsamhet, inte minst på grund av den ökade räntebelastningen, kan leda till ett prisfall även på jordbruksfastigheter. Jag har förståelse för att människor kan hysa oro när de har åsatts ett taxeringsvärde

på fastigheterna som har skatteeffekter vilka skall gälla i fem sex år.

Det finns nu en särskild fastighetstaxering. Man kan med den under vissa förutsättningar ändra taxeringsvärdet för enskild fastighet, om denna exempelvis har blivit ombyggd eller tillbyggd eller om en byggnad på fastigheten har rivits. Med den nya situation vi nu har tycker jag att man borde kunna överväga det tekniskt fullt möjliga, att införa en rätt att på grundval av sjunkande priser vid särskild fastighetstaxering medge ett sänkt taxeringsvärde, så att man skapar en trygghet för de människor som i dag känner oro.

Budgetministern säger att detta knappast går att genomföra med det system vi nu har, men att det kanske kan genomföras i ett system med rullande fastighetstaxering. Det kan man säkert tänka sig, för om jag har rätt förstått principerna bakom systemet med en rullande fastighetstaxering behövs ju därmed inte några regler för detta. Då skulle man ju för enskilda fastigheter årligen få en förändring av taxeringsvärdena baserad på index, byggt på fastighetsprisstatistik. Detta skulle då regleras årligen. Jag förutsätter att det i så fall skulle bli fråga om en förändring av värdena både uppåt och nedåt, beroende på prisutvecklingen. I det fallet behövs således den här regeln inte. Det är just när man har långa taxeringsperioder som man behöver en regel av den innebörd jag talat om. En sådan är alltså tekniskt möjlig att genomföra. Frågan är då, om man inte borde överväga att göra det för att ge en trygghet åt de fastighetsägare som i dag känner en stark oro för vikande priser.

Slutligen, herr talman, det ännu större problemet: Fastighetstaxeringens ursprungliga syfte var att utgöra underlag för den kommunala fastighetsbeskattningen, som var särskilt redovisad fram till 1953. Under tiden därefter har allt fler skatteregler och andra regler med anknytning till taxeringsvärdet införts. På grund av den stora betydelse fastighetstaxeringen därmed har fått måste man naturligtvis ha en mycket hög grad av noggrannhet i arbetet med taxeringarna. Detta är helt nödvändigt med det nuvarande systemet. Man måste naturligtvis ha noggranna deklARATIONER från fastighetsägarna. Men ju fler uppgifter på deklarationsblanketterna som dessa skall lämna, desto större blir risken för att de gör fel. Från den debatt som förts under den senaste tiden vet vi t. ex. vilka problem det inneburit för villafastighetsägarna när det gäller att komma fram till den primära bruksarean – eller boytan, som jag snarare skulle vilja kalla den – på grund av snedväggar och annat. Vi vet också att det har varit och kommer att bli problem i taxeringsarbetet vid granskningen.

Det är, som sagt, lätt att göra fel vid deklARATIONEN, och detta får konsekvenser för de enskilda både när det gäller fastigheternas värde och när det gäller skatteeffekterna. Det kommer i sin tur att leda till många överklaganden. De nu redan överlastade länsrätterna, med behandlingstider på uppemot två år när det gäller enskilda ärenden, kommer att få ytterligare belastning. Jag tror att budgetministern och jag är helt överens om att detta inte är tillfredsställande. Då är frågan: Kan man förenkla fastighetstaxeringen? Det viktigaste är då att konstatera att man kan göra det om

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om principerna
för fastighetstaxering*

*Om principerna
för fastighetstaxering*

skattereglerna inte så hårt knyts till taxeringsvärdena. När det gäller villaskatt kan man säkerligen ha ett system utan anknypning till taxeringsvärdena.

Garantiskatten för kommunerna har en viss betydelse. Frågan är om garantiskatten över huvud taget behövs, eller om den kan bakas in i det skatteutjämningsystem som vi har – om kommunerna nu har behov av denna typ av inkomster, som kommer direkt från fastigheter.

Förmögenhetsskatten är redan i dag orättvis på många olika sätt. Man tar vid fastigheter t. ex. inte hänsyn till de latent skatteskulder som kan finnas för olika fastighetstyper, när man fastställer förmögenhetsvärdet som grund för beskattning. Det finns latent skatteskulder för så gott som alla fastigheter, och de varierar ju högst betydligt. Naturligtvis är det då inte den verkliga förmögenheten som man uppskattar. Man skulle alltså kunna ändra dessa regler, så att taxeringsvärdena fick betydligt mindre betydelse även för förmögenhetsbeskattningen. Detsamma skulle kunna gälla arvs- och gåvoskatten. Naturligtvis kan man göra på det sättet.

Budgetministern sade att det här är ett problem som kräver ingående överväganden, varför han inte är beredd att uttala sig om vilka förändringar som kan och bör göras. Jag har full förståelse för detta. Annars skulle jag ju ha fått ett exakt svar på vad man skall göra. Det enda som jag har begärt är budgetministerns uppfattning om det, som jag tycker, kan anses rimligt att överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att vi skall kunna få en enklare fastighetstaxering.

Slutligen en liten detalj som har ställt till problem vid taxeringsarbetet på många håll i landet. Det har uppstått en fråga om vem som i realiteten beslutar när det gäller taxering av fastighet. Från myndigheters sida har det ibland sagts att av riksskatteverket och resp. skattechefer upprättade riktmarkvärdeskartor och tabeller för värdering ovillkorligen skall gälla. Det är självfallet så, att de i normalfallet skall göra det. Men det kan naturligtvis uppstå fall då en taxeringsnämnd av ett eller annat skäl vill använda en annan tabell eller en annan karta för värdering. Då skulle jag vilja fråga budgetministern: Ger inte den proposition som riksdagen har antagit rätt att taxera till fastighetstaxeringsnämnd?

Anf. 4 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag har i tidigare debatter i detta ärende sagt att det pågår en fastighetstaxering och att den sker i enlighet med den lag som riksdagen har antagit. Vi är säkert överens om att detta arbete måste fullföljas. Givetvis kan man också efter den här omgången av fastighetstaxeringen försöka dra riktiga slutsatser inför nästa fastighetstaxering. Det gäller att varje gång på ett effektivare och smidigare sätt försöka ta vara på de erfarenheter som vi får vart femte år, som ju i stort sett är periodiciteten när det gäller fastighetstaxeringar. Detta är ingalunda så lätt, ty samtidigt ställer vi ofta krav på att man vid fastighetstaxeringarna skall ta hänsyn till en rad nya faktorer. Därigenom blir systemet ofta mera komplicerat. Så ofta finns det motstridande intressen på det här området. Men i den mån det går att

förenkla systemet, är det naturligtvis från medborgarnas synpunkt angeläget att så sker. Bo Lundgren, detta är väl, som sagt, vad som skall ske sedan fastighetstaxeringen nu snart har slutförts: vi skall alltså dra lärdom av vad som har hänt under den här perioden.

Bo Lundgren sade själv att skattereglerna har anpassats till de nya fastighetsvärdena, och det är ju ett känt faktum. Regeringen och riksdagen har därmed gett uttryck för åsikten att det finns en parallellitet mellan taxeringsvärdena och skattereglerna. När Bo Lundgren här för på tal att det i och för sig inte är taxeringsvärdena som är bekymret utan den beskattning som följer av uppskrivningen av taxeringsvärdena, vill jag därför peka på det i och för sig mycket väl kända förhållandet att detta ju har iakttagits i tabellerna för att vi inte skall få en orättvisa. Vi har med andra ord anpassat utvecklingen i skattetabellerna till de nya taxeringsvärdena.

Bo Lundgren har naturligtvis rätt i att det finns regionala skillnader när det gäller hur marknadspriserna utvecklas på fastigheter. Det har jag aldrig satt i fråga. Men vi är tydligen också överens om att det senaste material som går att redovisa pekar på en fortsatt nominell uppgång, om man ser på genomsnittet. Den grundregel som gäller här är att taxeringsvärdet skall vara 75 % av marknadsvärdet, och den har inte tillkommit av någon slump. Det finns naturligtvis en filosofi bakom relationen 75 % av marknadsvärdet, och den är, Bo Lundgren, att man skall ha ett spelrum, där fastighetsägaren kan känna trygghet så att han – om det sker förändringar på marknaden i negativ riktning sett ur fastighetsägarens synpunkt, alltså ett fallande pris – inte skall komma i en ohållbar situation. Därför finns här ett spelrum på 25 % enligt de principer som skall gälla. Dit är förvisso steget mycket långt. Det tror jag vi kan vara överens om, eftersom det i varje fall i oktober 1980 var en fortsatt liten men dock uppgång i de nominella priserna på fastigheterna.

Jag har också sagt, och det vet Bo Lundgren väl om, att det senare – jag hoppas det inte skall dröja länge – för riksdagen kommer att presenteras förslag beträffande just jordbruksfastigheter och fastigheter där det finns ett antal fritidshus som får annorlunda taxering i och med 1981 års taxering och därmed också kommer att få en förmögenhetsmassa som kan bli besvärlig att klara för ägaren. Därför har vi på dessa två punkter sagt att vi skall återkomma med förslag till riksdagen.

Bo Lundgren tar kanske upp debatten mer med sikte på framtiden än vad som hittills har förekommit, men jag har ändå tillåtit mig att lämna denna redovisning av den nuvarande situationen. Bo Lundgren vill söka finna former för en annorlunda taxering – att vi skulle tillämpa en bruksvärdestaxering. Jag tror inte detta är någon modell som ger ett problemfritt taxeringssystem. Det kommer att vara en mängd gränsdragningsfrågor även därvidlag, precis som vi har med det system vi nu tillämpar. Vill man jämföra boende i olika bostadsformer – hyreshus kontra villor, jordbruksfastigheter osv. – visar bara en blick på hur förmånerna skiljer sig mellan de tre typer av boendeformer som jag nyss nämnde att det skulle bli många svåra gränsdragningsproblem. Detta har diskuterats, det vet Bo Lundgren väl om som har varit utredare på detta område, men hittills har man alltså inte slagit

*Om principerna
för fastighetstaxering*

*Om principerna
för fastighetstaxering*

in på den vägen.

Jag har ändå i svaret sagt att vi kommer att ta upp dessa frågor i ett nytt utredningsarbete. Det är avsikten. Även om det inte direkt är utlovat mer än att jag tillsammans med bostadsministern skall anmäla dessa frågor för regeringen, så ligger i förlängningen av det uttalandet avsikten att vi skall tillsätta en utredning som skall se över dessa frågor. Men vi är inte klara med de direktiv som skall gälla. Därför har jag för dagen inte velat säga mer än vad som står i svaret. Men avsikten är ju att vi skall se över de här frågorna på något lämpligt sätt. För dagen kan jag därför inte göra annat än att hänvisa till att detta är regeringens avsikt. F. ö. är det ju inte någon specifik brådska i den här frågan, eftersom vi nu har tid på oss innan nästa fastighetstaxering skall genomföras – i varje fall om vi skall använda oss av den metodik som hittills har varit tillämplig.

Jag ser gärna – och det har jag sagt ett par tre gånger här i riksdagen – att den kommitté som arbetar med den här frågan kan föreslå ett hållbart system med en rullande fastighetstaxering. I så fall blir situationen något annorlunda. Men i det här avseendet – när det gäller behovet av att utreda värderingen av boendet i olika former och vilket stöd samhället skall ge de boende i olika bostadsformer – kvarstår utredningsbehovet. Jag tror dock att vi så småningom skall komma fram till hur det utredningsarbetet skall utföras och redovisa det.

Herr talman! Bo Lundgren tog återigen upp frågan om den mer aktuella situationen och om det inte under den tid som nu skall gälla, fr. o. m. den tidpunkt då fastighetsägarna fått sina taxeringsvärden fastställda, är möjligt att göra förändringar i taxeringen och pröva om man skall taxera upp – jag förmodar att Bo Lundgren menar även det – eller taxera ner, ifall marknadsvärdet skulle förändras på ett mera dramatiskt sätt i förhållande till vad det var när taxeringsnämnden bestämde taxeringsvärdet på det grundmaterial som nämnden då hade. Svaret på den frågan har jag egentligen redan givit, herr talman, och det är att det här finns ett spelrum mellan hela marknadsvärdet och ner till 75 % av det och att avsikten därför inte är att vidta några sådana förändringar.

Detta är också mitt svar på den sista frågan som Bo Lundgren ställde, om att taxeringsnämnderna skulle ha haft möjligheter att göra undantag från de anvisningar som här gäller, om det fanns särskilda motiv för det. Ja, det har de haft möjlighet till, men då skall det också vara alldeles speciella förhållanden. I övrigt gäller de regler som är fastställda, och därvidlag hoppas jag att taxeringsnämnderna har intagit en konsekvent hållning.

Anf. 5 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag är naturligtvis helt överens med budgetministern om att man skall dra lärdom av det arbete som vi nu har genomfört och det som vi håller på att genomföra. Det är också det jag försöker göra, och det var därför som jag ställde den här interpellationen till budgetministern. Många människor är nog i dag berörda av detta problem och funderar över det. Det är alltså nu man skall försöka att så snabbt som möjligt dra lärdom och göra

de överväganden och översyner som kan vara befogade. Jag är tacksam för att budgetministern såvitt jag förstår – mer eller mindre i alla fall – säger att frågan om villaskatten i framtiden kommer att utredas. Det tycker jag är väsentligt.

Jag tror att det finns några punkter på vilka vi inte är riktigt överens. Det är alldeles riktigt att fastighetstaxeringen är så uppbyggd att man inte tar upp det fulla marknadsvärdet som taxeringsvärde utan 75 % av marknadsvärdet. Den regeln är till för att man skall ha en säkerhetsmarginal och aldrig komma snett.

När det gäller förmögenhetsbeskattningen må jag säga att detta argument är helt korrekt. Man riskerar sannolikt aldrig att en fastighet tas upp till ett högre förmögenhetsvärde än vad den i realiteten har, åtminstone inte de närmaste åren; det är jag är helt övertygad om.

Men när det gäller villabeskattningen, som vi nu har ändrat reglerna för, har man ju räknat med att få en viss taxeringsvärdeshöjning. Man har sagt att de taxeringsvärden som tidigare gällt och som i och för sig fortfarande gäller kommer att stiga med litet drygt 100 %. Det är den ökningen av taxeringsvärdena som har legat till grund för hur man har förändrat villaskattereglerna. Men skulle det visa sig att man får en förändring på 15 eller 20 % neråt, försvinner den här grunden, och då skapas en orättvisa mellan olika typer av villainnehav. Om man har haft en våldsamt kraftig prisexplosion när det gäller villor, exempelvis i Stockholmsområdet, som lett till mycket höga taxeringsvärden i 1981 års fastighetstaxering, så är det ju där man kommer att få högre boendekostnader än vad som är genomsnittligt för landet, och det är också där som man sannolikt kommer att få en prisdämpning. Då skapas det orättvisor mellan olika villaägare. Detta spelrum har förutsatts när man fastställt villaschablonen. Därför gäller inte riktigt samma sak vid beskattning av villor och bostadsrättsföreningar, för att ta två exempel.

När det gäller budgetministerns svar på den sista frågan som jag tog upp – det gällde en detalj, men en viktig detalj – vill jag slå fast, för att vi inte skall missuppfatta varandra, att det väl ändå är så, att med utgångspunkt i den lag som antagits av riksdagen och de anvisningar som gäller är det till syvende og sist inte någon tjänsteman utan den valda taxeringsnämnden som beslutar om fastighetstaxeringen. Om det med hänvisning till speciella omständigheter eller på annat sätt kan motiveras att man bör göra ändringar, dvs. ta en ny tabell eller en ny karta, så har taxeringsnämnden rätt att göra detta. Det har ibland ifrågasatts att man inte skulle ha den rätten. Det är därför viktigt att få ett klarläggande på den punkten.

Sedan noterar jag att budgetministern egentligen inte med ett enda ord tog upp den viktigaste frågan av alla, nämligen frågan om att försöka frikoppla många skatteregler från fastighetstaxeringen för att få denna förenklad. Det är ändå så att det kostar ett par tre hundra miljoner att genomföra en allmän fastighetstaxering. Frågan är om samhället inte kan få samma intäkter med skatteregler som är uppbyggda utan anknytning till fastighetstaxeringsvärdet.

*Om principerna
för fastighetstaxering*

*Om principerna
för fastighetstax-
ering*

När det gäller villaskatten, som har stor betydelse, kan man tänka sig detta bovärde. Det är alltså inte tänkt att det skulle påverka fastighetstaxeringen – där tror jag att budgetministern missuppfattat mig – utan det skulle gälla själva villaskattesystemet. Däremot skulle det inte påverka bedömningen av vilket förmögenhetsvärde en villa har. Vidare kan man använda sig av det inköpspris som betalades en gång i tiden. Det finns alltså många olika modeller. Det är därför bra att vi får den här frågan utredd, och jag har uppfattat det så att det blir en utredning.

Men den sista frågan är också väsentlig: Är man beredd att överväga förändringar i alla de skatteregler som hängs upp på taxeringsvärdet, så att man på det viset kan få en förenklad fastighetstaxering? Vi hade det systemet fram till 1953, och det finns förutsättningar att ha det också i framtiden.

Anf. 6 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När Bo Lundgren talar om de olika värden som en fastighet i Stockholmsområdet och i låt oss säga Norrlands inland kan ha – här har vi kanske den största spännvidden – är det naturligtvis ett riktigt påpekande att det är en stor spännvidd. Det vet vi alla. Men vi har här en effekt av den marknadsekonomi som vi tillämpar i landet. Om Bo Lundgren vill göra starka ingrepp mot denna, så får vi väl resonera om den saken.

Jag tror visst att det finns skäl att hålla tillbaka fastighetsvärdena i Stockholmsområdet, och det har vi på olika sätt försökt göra. Men jag tror att man bör vara försiktig med att göra anpassningar med hjälp av en millimetermåttstock. Här måste det hela tiden finnas ett risktagande och naturligtvis också en vinstchans, om man satsar på en fastighet. Den villa man skaffat kan få ett ökat värde, men det kan också bli ett fallande värde. Så länge det håller sig inom rimliga gränser, får vi nog leva med det. Det måste vara en konsekvens av att vi har en någorlunda fri prisbildning på villamarknaden.

Jag håller med om att samhället, om det skulle bli våldsamma utslag, har ett ansvar att ingripa. Det gör vi också. Som jag sade har vi försökt stoppa de stora ökningarna av fastighetsvärdena, som jag personligen tycker i dag utgör ett oroselement i vår svenska ekonomi. Men ett visst inslag av marknadsekonomi måste det här ändå finnas. Jag tror faktiskt inte heller att Bo Lundgren är ute efter att begränsa det inslaget för hårt.

När det gäller den taxering som nu har genomförts och nämndernas möjligheter att göra förändringar i förhållande till de anvisningar som finns, har det varit en hård uppbindning till reglerna. Jag tror också att det är riktigt att reglerna har tillämpats, så att vi får en rättvis taxering landet över.

När det gäller Bo Lundgrens resonemang om de kommande principerna för fastighetstaxering har jag gett några synpunkter på det, men f. ö. vill jag gärna hänvisa till den utredning som skall ta upp de här sakerna. Vi får återkomma till frågan i det sammanhanget.

Anf. 7 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Naturligtvis har jag inga som helst intressen av att försöka minska marknadsekonomin funktion i Sverige. Det är snarare så att många av våra ekonomiska problem totalt sett har kommit att uppstå på grund av att marknadsekonomin inte har fått fungera på avsett sätt, utan utsatts för att alltför många regleringar.

Men det finns en skillnad. Självfallet skall vi ha en fri prisbildning på fastighetsmarknaden. Självfallet kan man tycka att det kan vara ett risktagande och en vinstchans. Nu tror jag inte att budgetministern i och för sig menar att permanentboende för en familj skall vara något av ett risktagande och en chansning. Där tror jag inte att uttrycket stämmer riktigt. Men det jag tagit upp här är inte frågan om prisskillnaden utan frågan om vilken skillnad i boendekostnad man får mellan olika orter. Då konstaterar jag att den skillnad som finns redan från början i ett taxeringsvärde uppenbarligen förstärks genom den villaschablon vi i dag har, som är progressivt utformad. Det är alltså genom statsmakternas ingripanden de skillnader som finns på en marknad förstärks. Om villaskattesystemet ändras minskar man sannolikt de här skillnaderna, det beror på vilket system man väljer. Man bör åtminstone kunna göra det som jag ser det.

Självfallet skall vi ha en rättvis taxering. Det kräver alltså att vi har enhetliga regler och anvisningar. Det är jag den förste att hålla med om. Men det får inte gå så långt att man från myndigheters sida talar om för lokala nämnder, som har s. k. lokalkännedom, att här får ni inte göra någon ändring. Ni skall använda den här kartan, ni skall använda den här tabellen! Det är där jag menar att det är viktigt att klara ut att även om det skall vara en hård uppbindning, även om anvisningar och tabeller normalt skall följas tror jag ändå att vi är överens om – jag hoppas att budgetministern vill konfirmera det – att det är den lokala fastighetstaxeringsnämnden som taxerar och ingen annan. Sedan får överklaganden från enskildas och myndigheters sida tas upp, om någon inte är nöjd med det arbetet. Men det är alltså, mot bakgrund av anvisningar och lagstiftning, den lokala taxeringsnämnden som genomför taxeringen.

Jag är inte riktigt nöjd med den framtidsbeskrivning som budgetministern gör. Fastighetstaxeringskommittén har i uppgift att utreda frågan om en rullande fastighetstaxering, en årlig uppräknig eller nedskrivning av taxeringsvärdena beroende på prisutvecklingen. Det systemet kan också ha sina problem, t. ex. när det gäller underlagsmaterial och liknande. Det får vi naturligtvis utreda, och kommittén har också direktiv att göra detta. Men det finns ingenting sagt om att man skall utreda frågan om en annan typ av fastighetstaxering, kanske vart femte år, starkt förenklad därför att man har ett nytt villaskattesystem. Man har kanske kunnat avskaffa den kommunala garantiskatten. När det gäller arv- och gåvoskatten har taxeringsvärdet, om det slår fel litet grand, inte så stor betydelse. Förmögenhetsskatten är redan i dag en orättvis skatt, därför att man inte tar hänsyn till latent skatteskulder och annat. Den borde kanske förändras på något vis, vad vet jag. Om man gör sådana förändringar i skattereglerna, behöver man inte längre kräva så

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om principerna
för fastighetstaxering*

*Om principerna
för fastighetstaxering*

noggranna uppgifter från fastighetsägarna. Risken för felaktigheter minskar, man kan kanske t. o. m. ta bort standardpoängen och ställa frågan: Har min villa genomsnittstandard, är den under genomsnittet eller över genomsnittet? Det förenklar för de enskilda och förenklar säkert taxeringsarbetet liksom länsrätternas och överinstansernas arbete i väsentlig mån. Det är det jag vill att man överväger. Det kan vi inte vänta fem år med. Vi måste göra det nu, antingen genom tilläggsdirektiv till den sittande utredningen eller genom en ny utredning. Det är den frågan som jag har ställt till budgetministern och gärna skulle vilja ha svar på.

Anf. 8 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag deklarerar statsrådets uppfattning att den nu pågående fastighetstaxeringen måste fullföljas – det är helt givet. Vi måste naturligtvis också avvakta resultatet av fastighetstaxeringen innan vi bestämt kan säga vilka åtgärder som eventuellt måste vidtas.

De uppgifter som kommer fram i dag är mycket motsägande. Den ena dagen får man höra uppgifter om att prisnivån på fastigheter gått ned så pass mycket att den ligger betydligt under 1979 års nivå, som ju utgör utgångspunkten vid taxeringen. Det skapar en ganska stor oro. Den andra dagen talas det om en sådan utveckling att man inte behöver känna någon större oro.

Jag skulle vilja fråga statsrådet följande: Om det skulle visa sig att prisnivån i verkligheten kommit att ligga lågt, betydligt under den nivå som 1979 års prisstatistik utvisar, är statsrådet i så fall beredd att pröva en generell sänkning av taxeringsnivån?

Detta skulle inte vara något unikt. 1977 gjordes ju en justering, därför att man ansåg att det innan 1975 års fastighetstaxering trädde i kraft hade skett en betydligt starkare prisstegring än vad man hade förutsett. Då gjorde man en justering av schablontaxeringen och höjde procentsatsen. Den gången gjorde man alltså en justering i höjande riktning på grund av att taxeringsvärdena hade blivit lägre än man egentligen önskat. Då menar jag att om det, när den fullständiga statistiken föreligger, skulle visa sig att prisnivån på fastigheter ligger betydligt lägre i förhållande till utgångsläget än man räknat med, borde det finnas anledning att pröva frågan om en justering. Det skulle i så fall inte bli fråga om en sänkning i det enskilda fallet utan om en generell sänkning. Givetvis kan man inte säga något bestämt härom i dag – man måste se resultatet först. Jag anser att det är angeläget att på den här punkten få ett uttalande av statsrådet.

När det gäller jordbruket vet vi att den nya jordförvärvslagen skapade ganska stor osäkerhet om utvecklingen i fråga om priserna på jordbruksfastigheter. Det sades redan i utredningen, och det nämndes även i propositionen och i utskottsbetänkandet, att man var ovetande om vilka effekter lantbruksnämndernas fullmakt att granska köpeskillingen skulle komma att få. Här känner man en viss oro inför framtiden, och det skulle vara värdefullt att få ett besked av statsrådet på den punkten.

Sedan känner jag viss oro över det uttalande som statsrådet gjorde

*Om principerna
för fastighetstaxering*

beträffande taxeringsnämndernas befogenheter. Det är en fråga som i vissa län har skapat rätt stora problem. Förutsättningen för att taxeringsnämndsledamöterna skall finna sin uppgift meningsfull är att de har möjlighet att påverka besluten. Riktlinjerna bestäms ju av skattechefen ensam, och riktlinjerna är ingalunda så utformade att de fullständigt täcker alla de förhållanden som finns inom resp. taxeringsområde. Jag har tolkat propositionen på det sättet, att det där klart uttalas att det är taxeringsnämnden som har ett avgörande inflytande på vilka taxeringsvärden som skall fastställas. Det är helt klart att taxeringsnämnderna skall motivera varför de frångår riktlinjerna, när de gör det. Taxeringsnämnden med sin lokalkännedom måste väl ändå vara det organ som tar ställning i det enskilda fallet. Riktlinjerna gäller ju ett område där förhållandena inte är hundra procentigt likartade. Speciellt på landsbygden är skillnaderna mycket stora, och det måste de vara. Jag hoppas att statsrådet delar min uppfattning att det är taxeringsnämnderna som har det avgörande inflytandet. Givetvis måste de motivera varför de gjort så och så, men det måste vara de som fattar besluten. I annat fall hade man inte behövt ha några taxeringsnämnder.

Anf. 9 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Vad gäller taxeringsvärdena och deras förhållande till den prisbildning som vi kan förvänta på fastighetsmarknaden är det riktigt som Stig Josefson säger – jag påpekade ju själv samma sak alldeles nyss – att vi inte har någon säker statistik i det här avseendet. Det har för all del gjorts uttalanden om mer eller mindre dramatiska förhållanden, och vi har hört sådana skildras här, men jag tror att vi för tillfället – som Stig Josefson själv gör – skall ta det rätt lugnt och avvakta den säkra statistik som vi inom en inte alltför avlägsen framtid kan studera. Då får vi se hur förhållandena är.

Jag har redovisat de grundprinciper som skall gälla. Om det framöver kommer att visa sig att det blir en verkligt kraftig prisförändring på fastighetsmarknaden i förhållande till taxeringsvärdena får man naturligtvis fundera över det. Det finns ju instrument att utnyttja vid en sådan eventuell situation. Det har vi gjort under den period vi nu har bakom oss, och det kan naturligtvis bli fallet också för kommande perioder, om verkligen motiv kommer att föreligga för sådana förändringar. Men det är inte något som har aktualitet för dagen. Nu gäller det att fullfölja den här taxeringen, och det skall ske. Sedan får vi se tiden an och studera hur marknaden kommer att utveckla sig.

Beträffande jordbruksfastigheter har jag redan sagt – och det vet Stig Josefson väl om – att vi där kommer igen med förslag. Jag vill också påminna om en annan sak, som inte har nämnts här tidigare, nämligen att det beträffande jordbruket har gjorts en särskild anpassning – man räknar inte där med 75 % av marknadsvärdena utan har gått ned till 67,5 %, just för att åstadkomma en viss lättnad.

Slutligen, herr talman, är det väldigt viktigt att än en gång få slå fast att det vid taxeringarna finns vissa ingående grundvärden, och riksdagen har i lag eller i motiv för lag mer eller mindre sagt ut att dessa skall gälla landet över.

Sedan måste naturligtvis vissa värden anpassas på ett rimligt och riktigt sätt till den lokala situationen, men de grundvärden som jag pekar på här skall i stort sett tillämpas landet över på ett likartat sätt, om vi skall få rättvisa. Sedan finns möjlighet att göra lokala anpassningar, och jag hoppas att vi – när taxeringen snart är färdig – skall finna att det är den regeln som har tillämpats.

Anf. 10 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag noterade att budgetministern i sitt svar till Stig Josefson sade att kraftiga prisförändringar på marknaden skulle kunna leda till att man satte sig ned och funderade. Jag antar att det möjligen också skulle resultera i att man gjorde någon form av förändring. Är det en generell sänkning av prisnivån kan man naturligtvis tänka sig en generell nedsättning också av fastighetstaxeringsvärdena – det är jag överens med Stig Josefson om.

Men om nu budgetministern har förståelse för detta måste han också ha förståelse för att väsentliga sänkningar för enskilda fastigheter och enskilda områden – även om det inte är generella sänkningar – skulle kunna medföra en sådan möjlighet. Det gäller ju här enskilda människor. Man skulle alltså kunna sätta sig ned och fundera över möjligheten att göra reduktioner för enskilda fastigheter.

Det är fullt klart att taxeringsvärdena har betydelse för jordbruket – det kommer man inte ifrån – med tanke på den belastning som förmögenhets-skatten kan innebära. Men tyvärr svarar inte budgetministern riktigt på den fråga som Stig Josefson nu ställde och som jag tidigare ställt och där vi begärt ett klart uttalande beträffande de lokala taxeringsnämndernas arbete och beslutsfunktion. Budgetministern svarade inte heller på min mer övergripande fråga om man inte redan nu bör fundera över att försöka förenkla fastighetstaxeringsarbetet genom att ompröva anknytningen när det gäller vissa skatteregler – och inte se tiden an, som budgetministern sade. Jag kan inte rakt upp och ned ge något förslag till lösning, och det kan naturligtvis inte budgetministern heller. Det väntar jag mig inte. Jag kan inte ge svar på frågan hur man skall göra detta, men vad jag anser är att man bör överväga det hela, och budgetministern borde ge svar på om han är beredd att överväga det eller inte.

Anf. 11 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Det är här fråga om taxeringsnämndernas kompetens. Man kan varken i riksdagsbeslut eller i andra instanser skriva så, att det kommer att tolkas likartat av alla taxeringsnämndsledamöter eller ens av alla länsskattechefer.

Debatten mellan taxeringsnämnder och länsskattechefer har under den här taxeringen framför allt stått om tomtvärdena. Det finns exempel på att man inom ett helt riktvärdesområde har satt exakt samma tomtvärde, oberoende av om fastigheten ligger intill allmän väg, där bussarna går fram och tillbaka, eller om den ligger en halvmil därifrån. Skulle inte taxeringsnämnderna i dessa konkreta fall ha något inflytande? Jag är angelägen om att

budgetministern inte tar ifrån taxeringsnämnderna den uppgift som de absolut har i det praktiska arbetet, nämligen att fatta det slutgiltiga beslutet och motivera varför de går ifrån riktvärdena. Om länskattechefernas riktlinjer skulle vara till 100 % bindande, vilket vi diskuterade i fastighets-taxeringskommittén i början av vårt arbete – kan vi slopa taxeringsnämnderna. Då har de ingen uppgift att fylla. Och jag tror att det är oerhört allvarligt om man inte här klarlägger taxeringsnämndernas befogenhet att ta ställning till den situation som finns på det lokala planet.

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter*

Anf. 12 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det är helt klart att om det finns verkligt motiverade skäl att gå ifrån riktlinjerna, så får taxeringsnämnderna göra det. Den lokala kännedomen finns ju där, som Stig Josefson och Bo Lundgren här har framhållit. Man får då ange motivet till att man gjort så och så. Men jag vill understryka att man endast i undantagsfall får gå ifrån de riktlinjer som gäller.

4 § Svar på interpellation 1980/81:103 om möjligheterna att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter

Anf. 13 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö har frågat mig om jag anser att gällande lagstiftning ger regeringen tillräckliga maktmedel att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter gentemot organiserade gruppintressen och, om så inte är fallet, vilka åtgärder från regeringens eller riksdagens sida som jag anser erforderliga. Bakgrunden till frågan är den journaliststrejk som nyligen förekom och den konflikt som enligt interpellationen då uppstod mellan strejkrätten och tryckfriheten.

Både interpellationen och den debatt som har förts om journaliststrejken och om förra årets konflikter på arbetsmarknaden då samma problem aktualiserades ger mig anledning att redogöra för förhållandet mellan de olika fri- och rättigheter som grundlagarna tillförsäkrar medborgarna.

Reglerna om de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformens andra kapitel är i det stora flertalet fall utformade så att det allmänna, dvs. samhällets olika organ, inte får göra intrång i medborgarnas yttrandefrihet, informationsfrihet, rörelsefrihet osv. utan stöd i lag. Regeringsformen föreskriver dessutom vissa begränsningar i riksdagens möjligheter att stifta lagar som inskränker fri- och rättigheterna. Man måste alltså ha klart för sig att regeringsformen med få undantag reglerar endast förhållandet mellan samhällsorganen och den enskilde.

Förhållandet mellan medborgarna inbördes har man däremot medvetet valt att reglera i vanlig lag. Det har nämligen inte ansetts vara praktiskt möjligt att i grundlag ge rättigheterna ett omfattande skydd gentemot angrepp från enskilda, t. ex. intresseorganisationer. I de flesta fall finns det inte heller något behov av ett sådant grundlagsskydd, eftersom de

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

möjligheter som erbjuds av den vanliga lagstiftningen får anses vara tillräckliga.

I regeringsformen finns dock en rättighet inskriven som kan sägas gälla förhållandet mellan enskilda, nämligen den rätt till fackliga stridsåtgärder som regleras i 2 kap. 17 §. Den innebär att en förening av arbetstagare har rätt att vidta fackliga stridsåtgärder, om inte annat följer av lag eller avtal. En enskild arbetsgivare och en förening av arbetsgivare har samma rätt. Som framgår av bestämmelsen säger den i och för sig inte något om hur långt t. ex. strejkrätten sträcker sig. Någon lagstiftning som särskilt begränsar strejkrätten på massmedicområdet finns inte.

På liknande sätt som regeringsformens bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter innebär tryckfrihetsförordningens regler till skydd för tryckfriheten en inskränkning i det allmännas möjligheter att ingripa mot tryckta skrifter. I denna del reglerar alltså inte heller tryckfrihetsförordningen förhållandet mellan enskilda.

Sammanfattningsvis innebär det jag nu har sagt att det vid den aktuella journaliststrejken inte förelåg någon direkt konflikt mellan grundlagsbestämmelser som skyddar olika medborgerliga rättigheter.

En annan sak är att både fjolårets och årets konflikter på arbetsmarknaden har visat hur sårbar yttrandefriheten i massmedierna faktiskt är för fackliga stridsåtgärder. Frågan är så allvarlig att det i och för sig inte ter sig orimligt att överväga en utvidgning av det legala skyddet för den fria nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen, i grundlag eller i vanlig lag.

Om man vill reglera förhållandet mellan en rättighet som tryckfriheten och rätten till fackliga stridsåtgärder, uppstår det problem vare sig regleringen skall ske i grundlag eller i vanlig lag. Dessa problem illustreras av förra årets konflikter på arbetsmarknaden. Ser man enbart till pressens situation är tidningarna inte bara beroende av att journalisterna, grafikerna och tidningsdistributörerna arbetar utan också av att trycksvårta och tidningspapper levereras, bensin finns till tidningsbilarna osv.

Stora svårigheter möter alltså, om man vill skapa generella rättsliga regler om förhållandet mellan tryckfriheten och strejkrätten. Att vi i Sverige trots allt har varit så pass förskonade som fallet är från konflikter på arbetsmarknaden som har drabbat massmedierna måste tillskrivas det förhållande att parterna på arbetsmarknaden bl. a. genom fredsavtal själva har tagit sitt ansvar. Jag räknar med att de erfarenheter som de har fått av årets och fjolårets konflikter ger anledning till eftertanke. Enligt min mening vore det nämligen lyckligast om man på frivillighetens väg kunde garantera att massmedierna inte lamsläs av strejk eller lockout. I det sammanhanget kan jag nämna att statens arbetsgivarverk har tagit upp förhandlingar med de fackliga organisationerna som syftar till att förstärka skyddet mot samhällsfarliga konflikter. En av erfarenheterna från förra året var ju att en strejk av en liten grupp anställda på televerket kan lamslä radio- och TV-sändningarna från Sveriges Radio.

Av min redogörelse för gällande rättsläge framgår att riksdagen har möjlighet att – som en sista utväg – ingripa med lagstiftning mot sådana

konflikter på arbetsmarknaden som hotar vitala samhällsintressen. När det gäller massmedieområdet har yttrandefrihetsutredningen, som skall utarbeta förslag till grundlagsregler som skyddar yttrandefriheten i bl. a. radio, TV, film och videogram, enligt sina direktiv också till uppgift att behandla frågan om hur man skall se på yttrandefrihetsbegränsande åtgärder som vidtas av enskilda.

I väntan på utredningens överväganden i ämnet saknas enligt min mening anledning till några särskilda initiativ från regeringens sida.

Anf. 14 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Låt mig först tacka justitieministern för hans utförliga svar på min interpellation.

Skälen till att jag har velat interpellera justitieministern i anslutning till journalistkonflikten är framför allt tre:

1. att få till stånd en analys av den ifrågasatta konflikten mellan två rättsprinciper: tryckfriheten och strejkrätten;
2. att utreda vem eller vilka det tillkommer att tolka Sveriges grundlagar och att fastslå vad som är gällande rätt samt
3. att undersöka vilka legala medel som står till riksdagens och/eller regeringens förfogande för att hävda allmänhetens och – som dennas företrädare – "det allmännas" rätt gentemot mer eller mindre militanta gruppintressen.

Att jag har vänt mig till justitieministern sammanhänger åtminstone delvis med att konstitutionsutskottet avböjt att diskutera de problem som aktualiserades av journalistkonflikten. Att jag utvidgat min frågeställning också förbi och utöver denna konflikt betingas bl. a. av att Landstingens Tidskrift nyligen på framträdande plats berett utrymme åt ett f. d. landstingsråds uppmaning till "strejk mot staten", samtidigt som Kommunförbundets direktör lär ha sagt sig överväga att sända ut anvisningar om hur kommunerna bäst skulle sätta sig över gällande författningar.

Jag finner sådana tecken illavarslande. Jag tror att ett samhälle där den legitima statsmaktens auktoritet försvagas till slut blir ett dåligt samhälle och en skådeplats för ohämmade gruppintressens kamp om makten. Det har förefallit mig som om företrädare för gruppintressen även inom riksdagen – medvetet eller omedvetet – bidrar till att undan för undan avvärpa statsmakterna i deras förhållande till de "stater i staten" som representeras av den växande floran av myndigheter, av de stora intresseorganisationerna och av massmediamonopolen. Jag befärar att dessa strävanden redan har gått för långt, och det kommer att fordras mycken klarsyn, mycket kurage och mycken ihärdighet för att återvinna en bättre balans till allmänhetens och "det allmännas" förmån.

De grundlagsparagrafer som åberopats i diskussionen är framför allt följande:

Regeringsformens 2 kap. 1 § som stadgar att varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

1. yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor;

2. informationsfrihet: frihet att inhämta och mottaga upplysningar samt att i övrigt taga del av andras yttranden etc.

Vidare: Regeringsformens 2 kap. 17 §: Förening av arbetstagare samt arbetsgivare och förening av arbetsgivare äger rätt att vidtaga fackliga stridsåtgärder, om ej annat följer av lag eller avtal.

I tryckfrihetsförordningens 1 kap. 1 § stadgas:

”Med tryckfrihet förstås varje svensk medborgares rätt att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utgiva skrifter ---.”

Andra stycket i den paragrafen lyder:

”I överensstämmelse med de i första stycket angivna grunderna för en allmän tryckfrihet och till säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att, med iakttagande av de bestämmelser som äro i denna förordning meddelade till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet, i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst.”

Slutligen tryckfrihetsförordningen 4 kap. 1 §:

”Rätt att själv eller med biträde av andra genom tryckpress framställa tryckalster skall tillkomma varje svensk medborgare eller svensk juridisk person.”

Det har från flera håll gjorts gällande att de åtgärder som vidtogs, eller som upplevdes som ett akut hot, från Journalistförbundets sida – liksom de åtgärder som vidtogs av televerksarbetarna i den tidigare massmediastrejken – inte är förenliga med den yttrandefrihet och den informationsfrihet, som regeringsformen 2 kap. 1 § slår vakt om och inte heller med löftena i tryckfrihetsförordningen 1 kap. 1 § och 4 kap. 1 §, och att de ifrågavarande bestämmelserna i själva verket utgör *den lag*, som enligt regeringsformen 2:17 konstituerar ett undantag från rätten att vidtaga fackliga stridsåtgärder.

Nu säger justitieministern alltså i sitt svar, liksom före honom justitiekanslern, att regeringsformen – och efter vad jag förstår även tryckfrihetsförordningen – endast reglerar förhållandet mellan samhällets organ – ”det allmänna” – och den enskilde, och att ”ingen lagstiftning begränsar strejkrätten på massmediaområdet”. Det skulle följaktligen inte föreligga, säger justitieministern, någon *direkt* konflikt mellan grundlagsbestämmelser som skyddar *olika* medborgerliga rättigheter. Justitieministerns analys av min första fråga utmynnar således i att någon *direkt* konflikt *inte* föreligger. Det skulle alltså närmast röra sig om ett skenproblem.

Samtidigt medger justitieministern att ”fjolårets och årets konflikter på arbetsmarknaden har visat hur sårbar yttrandefriheten i massmedierna faktiskt är för fackliga stridsåtgärder”, och han anser detta förhållande så allvarligt att det inte ter sig *orimligt* – dvs. på ren och klar svenska: att det ter sig *rimligt* – ”att överväga en utvidgning av det legala skyddet för den fria

nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen, i grundlag eller i vanlig lag”.

Jag vet inte om jag har rätt, när jag nu försöker tolka innebörden i justitieministerns resonemang så här:

Regeringsformen och tryckfrihetsförordningen reglerar förhållandet mellan det allmänna och medborgarna. Strejkrätten i regeringsformen 2:17 begränsas inom massmediaområdet *inte* av bestämmelser i regeringsformen eller tryckfrihetsförordningen. Med Journalistförbundets terminologi: ”Den tar över tryckfrihetsförordningen.” Detta innebär att någon direkt konflikt inte föreligger. Det allmänna – res publica – skall verka för att inom sin *egen* sfär säkerställa ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning, men andra får utan hinder blockera detta säkerställande och sätta ”varje svensk medborgares eller svensk juridisk persons” rätt att ”själv eller med biträde av andra genom tryckpress framställa tryckalster” ur spel. – Såvitt jag förstår är detta vad justitieministern vill ha sagt. Jag uppskattar att han i det läget inte anser det ”orimligt att överväga en utvidgning av det legala skyddet för den fria nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen, i grundlag eller i vanlig lag”. Men det är litet svårt att få riktigt klart för sig var justitieministern själv *egentligen* står. För samtidigt som han ser allvarligt på läget och även anger att ”riksdagen har möjlighet att – som en sista utväg – ingripa med lagstiftning mot sådana konflikter på arbetsmarknaden som hotar vitala samhällsintressen” anser han dock att det vore lyckligast om man kunde komma fram på frivillighetens väg – en åsikt som även konstitutionsutskottets ärade ordförande syntes mest benägen för vid en debatt på Publicistklubben för fjorton dagar sedan.

I avbidan på yttrandefrihetsutredningens arbete med uppgiften ”att behandla frågan om hur man skall se på yttrandefrihetsbegränsande åtgärder som vidtas av enskilda” och de förhandlingar som statens arbetsgivarverk nu har upptagit med de fackliga organisationerna om förstärkt skydd mot samhällsfarliga konflikter anser justitieministern inte att regeringen bör ta några initiativ i saken. (Vad statens arbetsgivarverk har med tidningspressen att göra är dock inte så lätt att förstå.)

Därmed har justitieministern besvarat den fråga jag ställde om han ansåg att gällande lagstiftning ger regeringen tillräckliga maktmedel att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter gentemot organiserade gruppintressen. Om jag förstår honom rätt underkänner han själva formuleringen av frågan: medborgarna har ingen ”grundlagsskyddad” rätt till information, om ”enskilda” vill förvägra dem denna. De får då tåla att bli utan Allan Fagerström, Carl Johan Åberg och Bo Strömstedt. Men om Journalistförbundet utlyser strejk vid *alla* landets tidningar, kan riksdagen möjligen träda i funktion och lagstifta, särskilt om statens arbetsgivarverk har misslyckats och yttrandefrihetsutredningen inte har tänkt färdigt. Där står vi alltså f. n.

Jag kan emellertid inte neka mig att återge två yttranden från kvällen på Publicistklubben. En talare med förankring i denna sal sade: ”Det finns krafter i samhället som är starkare än staten själv och som utanför lagstiftningens ram kastar våra mödor över ända.” Journalistförbundets

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddade rättig-
heter*

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medborgarnas grundlags-
skyddande rättigheter*

ordförande var på medlemmarnas vägnar uppenbart missnöjd med att konstitutionsutskottets ordförande hade uppmanat förbundet att sluta ett fredsavtal. Journalistförbundet var nämligen, som han sade, "helt tillfredsställt med resultatet av konflikten". Men han antydde också att "nästa gång skall vi göra på ett annat sätt". Vi kan f. n. endast vänta på denna "nästa gång". Även om justitieministern är en måttfull och behärskad person vore det kanske skäl för honom att för det allmännas och för allmänhetens skull hålla garden högt intill dess arbetsgivarverket och yttrandefrihetsutredningen har hunnit i fatt problematiken.

Herr talman! En av mina frågor underlät justitieministern att besvara. I min desperation över att alla alltid duckar för inflammerade problem i stället för att dra svärdet eller ta fram skalpellen frågade jag också: "Vem har i dag auktoritet att tolka grundlagarna? Vem svarar för deras efterlevnad? Vem beivrar överträdelser av dem? Är det riksdagen och dess konstitutionsutskott eller är det regeringen?"

Justitieministern har nu älskvärt nog tolkat grundlagarna åt riksdagen. Samtidigt uttalade sig konstitutionsutskottet i går i ett annat sammanhang för att denna uppgift rimligen tillkommer just detta utskott, eftersom riksdagens övriga utskott alltid hänskjuter sådana tolkningsfrågor till konstitutionsutskottet. Jag skall inte vara förmäten nog att falla utskottet som sådant i ämbetet, men jag har inte kunnat undgå att finna att tryckfrihetsförordningens 1 kap. 1 § andra stycket och tryckfrihetsförordningens 4 kap. 1 § *borde* kunna tolkas i en vidare mening än blott och bart såsom avseende författares och boktryckares relationer till justitiekanslern.

När 1809 års män och deras efterföljare har talat om "säkerställandet av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning -- i vad ämne som helst" och därvid ställt varje svensk medborgare under en grundlags skydd mot överheten, var det på grund av en långvarig och smärtsam erfarenhet av envåldsmaktens och dess beskäftiga hantlangares tilltagsenhet. Men såvitt jag förstår upplevde de inte skräväsendet som någon egentlig risk.

Mot bakgrund av de senaste årens erfarenheter skulle de kanhända ha givit tryckfrihetsförordningen en vidare syftning men kanske i gengäld varit litet försiktigare med regeringsformen. I våra dagar vill det snarare förefalla som om "tidens spe och gissel, förtryckets vrånghet, övermodets hån, -- senfärdig lag, närgången ämbetshögfärd och de sparkar odågan ger den tåliga förtjänsten" hämtar sina bidrag väl så mycket från olika stater i staten som från statsmakterna själva. Det är bara det, att mot stater i staten erbjuder f. n. varken grundlag eller annan lag medborgarna erforderligt skydd. Det är min förhoppning att justitieministern inte skall fastna i alltför mycket juristeri där borta i departementet, utan med de friska krafter han visade sig ha som riksdagsman fortsätta att begrunda dessa problem -- över hela linjen, inte bara vad det gäller det fria ordet -- och därigenom kanhända göra sig förtjänt av ett monument varaktigare än kopparn.

Anf. 15 BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Förra våren, när vi hade en storkonflikt på arbetsmarknaden, hade jag en frågedebatt med justitieministern. Jag, liksom han, uttryckte då oro för de direkta och indirekta effekterna av konflikten på det fria informationsflödet. Särskilt allvarligt var det – framhöll jag då – att informationen ströps i en konfliktsituation. Det är just då som det finns ett särskilt behov av en omfattande debatt och omfattande information. Det förekom också under konflikten – vilket Gunnar Biörck i Värmdö har varit inne på – en del ganska uppseendeväckande hot om direkta aktioner riktade mot mediainslag som ansågs obekväma. Vi minns också att beslutsfattandet i fråga om dispenser för material och annat som gällde massmedia gick trögt.

Nu har vi fått uppleva att de som själva arbetar inom massmedia och som i olika avseenden måste anses ha ett särskilt ansvar för det fortlöpande informationsutbytet medvetet har stoppat detta. Konflikten inom massmedia gick dessbättre snabbt över, men det som hände innebär naturligtvis ett memento.

Yttrandefrihet och tryckfrihet åtnjuter sedan gammalt ett starkt skydd i vårt land. Det har både justitieministern och Gunnar Biörck varit inne på. Vi försöker också ständigt förfina detta skydd. Men den lagstiftning vi har gäller förhållandet mellan samhället och enskilda. Det finns naturligtvis en historisk förklaring till detta. När skyddet började växa fram kom onekligen det främsta hotet mot yttrandefriheten från offentliga institutioner, från staten och kyrkan. Man kan kanske snarast säga att yttrandefriheten har brutit sig loss från statens och kyrkans tidigare tvångströja.

Lagstiftningen har således vuxit fram undan för undan, med 1766 års tryckfrihetsförordning som ett märkligt monument. Det synsätt som denna lagstiftning vilar på är naturligtvis av stort värde. Samtidigt kan man, som Gunnar Biörck här har gjort, säga att det minsann inte är tillfredsställande att de friheter som denna lagstiftning syftar till att skydda så lätt och på ett så omfattande sätt kan sättas ur spel genom omständigheter som denna lagstiftning inte reglerar. Man kan tycka att det inte tjänar mycket till att finsnickra med en lagstiftning som reglerar förhållandet mellan det allmänna och det fria ordet, om omfattande eller sektorsinriktade konflikter på t. ex. arbetsmarknaden kan lägga hela landet i massmedialt mörker.

Det som ligger närmast till hands att föreslå – och det som Gunnar Biörck, om jag förstår honom rätt, närmast vill förespråka, medan justitieministern är litet försiktigare – är en lagstiftning som förbjuder åtgärder på arbetsmarknaden om dessa hotar informationsfriheten. Man skulle alltså förbjuda öppna konflikter på massmediaområdet och t. ex. föreskriva skiljedom om parterna inte kunde komma överens. Man skulle kunna bestämma att konflikter på arbetsmarknaden i övrigt inte fick innebära åtgärder som drabbar massmedia.

Det här låter rakryggat och enkelt, det erkänner jag gärna. Men personligen tycker jag inte att man i första hand skall tillgripa lagstiftningsåtgärder. Vad jag nu liksom tidigare vill rekommendera är i stället att man

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

prövar frivilliga överenskommelser. Det är tydligen också justitieministerns linje. Skälen till detta är flera för min del.

Det är alltid olustigt att lagstiftningsvägen gå in med restriktiva bestämmelser på massmediaområdet. Respektabla motiv kan föda mindre respektabla motiv för annan lagstiftning. Det är vidare svårt att för den allmänna arbetsmarknaden åstadkomma en lagstiftning som klarar alla de vanskliga gränsdragningsproblem som oundvikligen uppkommer där. Och det är alltid olustigt att genom lagstiftning frånta stora grupper i samhället strejkrätt. Strejkrätten betraktas ju alltfört i sig som en medborgerlig fri- och rättighet. Den är också omnämnd i grundlagens fri- och rättighetskapitel – låt vara med möjlighet till inskränkningar.

Det är också tveksamt om en påtvingad lagstiftning i alla lägen skulle respekteras av de berörda. Och jag ställer frågan vilka sanktioner samhället kan vidta om stora medborgargrupper anser sig drabbade av restriktioner som de tycker är orättfärdiga.

Jag har alltså den uppfattningen att respekten för lagstiftning skulle kunna riskera att bli mindre än respekten för frivilliga överenskommelser. Nu är det ju så, som justitieministern har sagt, att i verkliga krissituationer kan riksdagen gå in och avbryta en konflikt som man av något skäl anser vara samhällsskadlig. Men jag delar naturligtvis uppfattningen att det alltid är bäst att undvika konflikter på arbetsmarknaden och försöka se till att de inte drabbar massmediaområdet.

Jag tycker alltså att man nu på den allmänna arbetsmarknaden borde försöka få till stånd något allmänt ramavtal, som man kommer överens om i lugn och ro under den här tvååriga mandatperioden och där man så långt sig göra låter reglerar undantag och dispenser, som bör gälla om nu olyckan skulle hända igen att vi drabbas av en större allmän konflikt på arbetsmarknaden.

Det är självklart att parterna på det direkta massmediaområdet bör sätta sig ned i ambitionen att ta fram ett nytt långsiktigt fredsavtal, även vad gäller journalistgruppen. Det har man ju haft tidigare, och det har fungerat bra. Jag har svårt att förstå att man inte skulle kunna åstadkomma ett nytt sådant fredsavtal.

Anf. 16 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Den kärnfråga vi egentligen diskuterar – om meningarna härom möjligen skulle brytas – gäller ju skyddet för yttrandefriheten mot andra än samhällets organ. Gunnar Biörck i Värmdö har gjort en elegant och vad jag förstår korrekt analys av det gällande rättsläget på detta område.

Låt mig bara peka på att den här frågan, om hur man skall skydda yttrandefriheten mot andra än samhällets organ, inte gäller något problem som har kommit upp i anledning av den senaste konflikten eller fjolårets konflikt, utan det är ett problem som har diskuterats länge. Redan i samband med tryckfrihetsförordningens tillkomst på 1940-talet diskuterades frågan. Den kommitté som lade fram förslaget till ny tryckfrihetsförordning föreslog att man skulle införa en bestämmelse om att det inte var tillåtet för enskilda

att på grund av en skrifts innehåll hindra tryckningen, utgivningen eller spridningen av skriften. Det var emellertid inte fråga om något allmänt skydd mot en arbetsnedläggelse.

Både regering och riksdag ansåg då att det skulle uppkomma stora svårigheter att i lag närmare ange i vilken omfattning tvångsåtgärder av enskilda för att undertrycka misshagliga skrifter skulle anses som rättsstridiga. Man sade att åtgärder av ideella föreningar och andra enskilda sammanslutningar mot skandaltidningar, pornografiska skrifter o. d. ibland kunde anses mycket berättigade, även om de inte inskränkte sig till ogillande omdömen och uttalanden.

Sedan gick tiden, och 1970 fick massmediautredningen i uppgift att ta ställning till frågan om behovet av särskilda regler som garanterar att yttrandefriheten i tryck inte begränsas genom åtgärder av enskilda. Massmediautredningen lämnade sitt betänkande 1975, och också den utredningen konstaterade att en reglering skulle medföra svåra gränsdragningsproblem. Utredningen fann att förbudet mot hindrande åtgärder borde ha samma omfattning som det dittills hade haft, dvs. att enbart avse myndigheter och andra allmänna organ. Den uppfattningen godtogs av det stora flertalet remissinstanser.

Man kan alltså säga att vi har erfarenhet av att det är en svår uppgift att åstadkomma en generell reglering, som skall kunna skydda yttrandefriheten mot åtgärder från enskilda. Nu ligger uppgiften på yttrandefrihetsutredningen, och vi får se vad denna utredning kan komma fram till.

Detta visar möjligen också att det inte alltid är lagstiftningsvägen som är den lämpligaste. När det gäller frågor som yttrandefrihet och tryckfrihet får man beakta att det måste vara en idé, en tanke eller en anda i varje medborgares sinne som skall vara grunden för att dessa friheter skall kunna ta sig uttryck.

Det jag nu sagt har rört det eventuellt kommande rättsläget, men låt mig gå över till det som nu är gällande. Jag vill då säga att det framgår av det svar jag lämnat till Gunnar Biörck att jag menar att det i första hand bör ankomma på arbetsmarknadens parter att ta sitt ansvar för att sådana vitala samhällsintressen som nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen inte skadas av fackliga stridsåtgärder. Jag utgår från att man särskilt inom de fackliga organisationerna på massmediaområdet är väl medveten om de faror som kan uppkomma, om yttrandefriheten och informationsfriheten inte kan utövas på det sätt som våra grundlagar vill värna om – låt vara att grundlagarna i och för sig riktar sig mot det allmänna. Ett sätt att slå vakt om dessa friheter är att sluta fredsavtal på området. Det har tillämpats tidigare, och jag hoppas att parterna kommer att diskutera ett nytt fredsavtal.

Sist har vi då riksdagens möjlighet att, om vitala samhällsintressen hotas, lagstifta i det konkreta fallet. Detta har tillämpats några gånger. Det är kanske inte någon särskilt lyckad lösning, men den finns där. Den är dock ganska komplicerad, och även i denna del bör man avvakta det utredningsarbete som pågår.

Låt mig, herr talman, också besvara den fråga som Gunnar Biörck menar

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

Fredagen den
20 mars 1981

*Om möjligheterna
att hävda medbor-
garnas grundlags-
skyddande rättig-
heter*

att jag inte har besvarat, nämligen frågan om vem som tolkar grundlagarna. Det gör en mängd organ i vårt samhälle. Inom ramen för lagprövningsrätten har alla myndigheter och domstolar att efter sina förutsättningar bevaka att grundlagen följs. Sedan har vi vissa speciella organ. Justitieombudsmännen skall se till att myndigheterna i sin verksamhet iakttar att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när i den offentliga verksamheten. Vi har också justitiekanslern, som är regeringens ombudsman och som i den egenskapen skall vaka över myndigheterna men också över att tryckfriheten kan utövas enligt bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen. Man kan också säga att regeringsformens fri- och rättighetsregler återspeglas i våra allmänna lagar, och det ankommer därmed på olika myndigheter inom rättsväsendets område att övervaka att dessa lagregler efterlevs.

Till sist vill jag, herr talman, eftersom Gunnar Biörck frågade vad arbetsgivarverket hade med detta att göra, för tydlighetens skull nämna att jag avsåg en relation beträffande televerkets anställda. De kunde vidta vissa åtgärder som hade kunnat hota dessa friheter, och det är en relation som arbetsgivarverket har att gå in på.

Anf. 17 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den komplettering till sitt svar som justitieministern här har givit.

Jag har inte mycket att tillägga. Det verkar som om uppfattningarna om vad som är gällande rätt inte skiljer sig särskilt mycket mellan justitieministern, konstitutionsutskottets ordförande och mig. Frågan är om man vill försöka uppnå en förändring av gällande rätt eller om man vill ta sig fram på andra vägar.

Jag hör väl till dem som har tyckt och tycker att om man vill bevara andan i tryckfrihetsförordningen i ett annorlunda samhälle än det för vilket förordningen skrevs, så måste den innehålla ett skydd inte bara mot företeelser som tillhör historien utan också mot de företeelser som har aktualitet i dag. Men jag är medveten om att detta kan vålla svårigheter, och jag är självfallet beredd att avvakta vad yttrandefrihetsutredningen kan komma med. Jag vill minnas att justitieministern i sitt svar sade "att yttrandefrihetsutredningen skulle se på de här problemen". Jag hoppas att utredningen gör något mera än att bara se på dem. Utredningen får väl försöka att *hantera* dem.

I övrigt är det kanske värt att notera att både justitieministern och konstitutionsutskottets ordförande, även om de inte har dragit sina svärd, dock har skramlat en smula med dem. Det är möjligt att detta kan ha en pedagogisk effekt på Journalistförbundets ordförande.

Anf. 18 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Låt mig bara beträffande det arbete som pågår inom yttrandefrihetsutredningen när det gäller den här frågan citera vad min företrädare skrev i direktiven till utredningen: "Det är naturligt att

kommittén i detta sammanhang också behandlar frågan om hur man skall se på yttrandefrihetsbegränsande åtgärder som vidtas av enskilda.” Detta visar ju att man när dessa direktiv skrevs, som jag helt instämmer i, ansåg att man kan finna möjligheter till en lagstiftning skall vi också göra någonting.

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

Anmälan av interpellation

5 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1980/81:143 till justitiekommittén

1980/81:153 till jordbrukskommittén

6 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2025–2028 till näringskommittén

1980/81:2029 till skattekommittén

1980/81:2030 till utbildningskommittén

1980/81:2031 till civilkommittén

1980/81:2032 till trafikkommittén

7 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningarna 1980/81:115–118

8 § Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 19 mars

1980/81:119 av *Bertil Hansson* (fp) till statsrådet Karin Andersson om rätten till asyl i Sverige för vissa turkiska flyktingar:

Särbehandlingen av kristna asylsökande från Turkiet tillkom 1976 genom beslut av den första trepartiregeringen. Det skedde i samförstånd mellan ansvariga myndigheter och företrädare för svenska kyrkan, frikyrkorna, Röda korset samt de assyriska och syrianska föreningarna. Man ansåg säkert att åtgärden var den enda möjliga för att man skulle kunna komma till rätta med en kaotisk situation. Steg för steg har emellertid sådana förhållanden skapats som icke kan accepteras. Assyrierna/syrianerna från Turkiet har vägrats den rätt till individuell prövning som alla asylsökande har enligt svensk lag. Detta är ohållbart.

De kristna assyrierna utgör en liten folkspillra i Turkiet. De lever under mycket svåra förhållanden på grund av religiös förföljelse. Många av dem har valt att lämna sitt hemland. En stor grupp har sökt sig till Sverige. Men alltsedan 1976 har assyrier avisats från Sverige, ibland under upprörande former.

Fp-regeringen beslutade på sin tid om en del positiva förändringar. Beslutet innebar bl. a. att nära anhöriga till personer som redan hade tillstånd skulle få stanna här. Vidare infördes en kvot för sådana anhöriga från Turkiet, en kvot som förnyats för innevarande år. Folkpartiets Kristet-Sociala Råd har flera gånger gjort framställningar till regeringen. Avsikten har varit att regeringen på det internationella planet skulle få tillstånd en överenskommelse – precis som när det gällde båtflyktingarna – så att länderna tog ett gemensamt ansvar, vart och ett för sin kvot. Hittills har sonderingarna från svenskt håll inte varit framgångsrika. Då måste Sverige handla självständigt.

Vårt land kan kanske inte ensamt klara av att ta emot dem som väntar på att få komma ut ur Turkiet. Men Sverige har råd att visa en generös attityd också mot asylsökande från Turkiet.

Med hänvisning till det som här har anförts hemställer jag om att få framställa följande fråga:

Är statsrådet Karin Andersson beredd att ta initiativ till att ta bort särbehandlingen av turkiska kristna som söker asyl i Sverige?

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 mars

1980/81:333 av *Martin Olsson* (c) till arbetsmarknadsministern om verksamheten vid riksyркesskolan i Torpshammar:

Riksyркesskolan i Torpshammar i Ånge kommun hotas av nedläggning som ett resultat av genomförande av beslutet att yrkesutbildningen på gymnasienivå helt skall vara en kommunal angelägenhet. För övriga tre riksyркesskolor övervägs däremot endast viss ändring av verksamheten av skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, som båda är huvudmän för riksyркesskolorna.

Med sina drygt 45 anställda och ca 120 elever betyder riksyркesskolan i Torpshammar synnerligen mycket för sysselsättningen för bygden och kommunen. En nedläggning av skolan skulle även hota det aluminiuminstitut som förlagts just till denna skola för att anknyta till kurserna i aluminiumteknik.

Fastigheterna ägs och hyrs ut av Ånge kommun, som under de senaste fem åren lagt ned 12 milj. kr. där och som f. n. projekterar för nya elevbostäder.

Med hänsyn till bl. a. skolans stora regionalpolitiska betydelse, de gjorda investeringarna och de goda studieresultat som uppnåtts är det synnerligen viktigt att även denna skola behålls i någon form.

Med anledning härav ber jag att till arbetsmarknadsministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att riksyркesskolans i Torpshammar kapacitet skall kunna utnyttjas även i framtiden och friställningar av personal undvikas?

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

1980/81:334 av *Kerstin Andersson* i Hjärtum (c) till statsrådet Britt Mogård om utnyttjandet av anslag till hemresor för elever i specialskola:

*Förlängning av
motionstid*

Alla statliga verk och styrelser har fått direktiv att spara pengar – så även skolöverstyrelsen. Man har då antagligen tittat på olika anslag och kommit fram till att när det gäller specialskolorna skulle man främst kunna spara på anslaget till hemresor för eleverna och meddelat att detta anslag inte får överskridas.

Riksdagen har av många skäl gjort detta anslag till förslagsanslag. Från vilka orter och regioner de nyintagna eleverna kommer är ett förhållande som ändras från det ena året till det andra, och kostnaderna är därför omöjliga att beräkna vid anslagsframställningen. Skulle antalet hemresor minska, medför detta att kostnaderna för elevhemsboendet troligen ökas, att elevernas möjlighet till nära kontakt med sina föräldrar och syskon minskas och att de positiva attityderna hos föräldrar m. fl. försämras.

Med hänvisning till det anförda vill jag därför fråga skolministern:

Vill statsrådet medverka till att sparande inom skolöverstyrelsen inte går ut över bidraget till hemresor för elever i specialskola?

10 § På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 10.28 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

11 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 15.00.

12 § Anmälades och bordlades

Proposition

1980/81:126 om arbetsmarknadspolitikens framtida inriktning

13 § Förlängning av motionstid

Anmälades och bordlades proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor, m. m.

Anf. 19 LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! På den socialdemokratiska riksdagsgruppens vägnar anhåller jag om förlängd motionstid, t. o. m. den 10 april 1981, för proposition 1980/81:131 om varven.

Kammaren beslöt bordlägga denna anhållan.

14 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1980/81:147 om förnyelse av vissa inskrivningar för nyttjanderätt och servitut

15 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:20 om anslag till Nämnden för samhällsinformation m. m. (prop. 1980/81:100)

Finansutskottets betänkanden

1980/81:18 om anslag till de kungl. hov- och slotsstaterna (prop. 1980/81:100)

1980/81:19 om utredning rörande Guadeloupemedlen

1980/81:21 om i budgetförslaget upptagna särskilda frågor (prop. 1980/81:100)

1980/81:22 om vissa anslag för budgetåret 1981/82 inom budgetdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:100)

1980/81:23 om användningen av ADB i statsförvaltningen (prop. 1980/81:100)

Skatteutskottets betänkanden

1980/81:31 om försäljningsskatt på motorfordon (prop. 1980/81:109)

1980/81:32 om omsättningsskatt på aktier

1980/81:33 om kommunal information till skattebetalarna

1980/81:34 om uppborren av hundskatt

1980/81:37 med anledning av förnyad behandling av motioner om slopande av mervärdeskatten för vissa hyres- och bostadsrättslägenheter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1980/81:18 om anslag till sjukförsäkringen och vissa yrkesskadeersättningar (prop. 1980/81:100)

1980/81:19 om delpensionsförsäkringen

Utbildningsutskottets betänkanden

1980/81:18 om anslag till statliga skolor för vuxna, m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:19 om anslag till länsskolnämnderna, m. m. (prop. 1980/81:100)

Trafikutskottets betänkanden

1980/81:16 om anslag till Vägvesende m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:17 om anslag till Sjöfart m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:18 om anslag till Luftfart (prop. 1980/81:100)

1980/81:20 om anslag till Institut m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:21 med anledning av förnyad behandling av proposition 1980/81:100 i vad avser anslag till Postvesende

Jordbruksutskottets betänkanden

1980/81:18 om statsbudgeten för budgetåret 1981/82 i vad avser jordbruks-
departementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:100)

1980/81:20 om vatten- och avloppsfrågor m. m.

Nr 100

Fredagen den
20 mars 1981

Näringsutskottets betänkanden

1980/81:40 om vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområ-
de (prop. 1980/81:100)

1980/81:41 om vissa anslag på tilläggsbudget II inom industridepartementets
verksamhetsområde (prop. 1980/81:101)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:20 om anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m. (prop.
1980/81:100)

16 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:2033 av *Rune Ångström*

med anledning av proposition 1980/81:98 om medelstillskott till Norrlands
Skogsägares Cellulosa AB

1980/81:2034 av *Gösta Andersson m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:137 om stödet till dagspressen

1980/81:2035 av *Anna Wohlin-Andersson*

med anledning av proposition 1980/81:149 om Sveriges meteorologiska och
hydrologiska instituts verksamhet och organisation

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert